

1ci , 2ci və 3cü qrup anionlar

Turşu-əsas təsnifatına görə I analitik qrup anionlarına aşağıdakı ionlar aiddir: SO_4^{2-} (Sulfat), SO_3^{2-} (Sulfit), $\text{S}_2\text{O}_3^{2-}$ (tiosulfat), $\text{C}_2\text{O}_4^{2-}$ oksalat, CO_3^{2-} karbonat, $\text{B}_4\text{O}_7^{2-}$ (BO_2) tetraborat, PO_4^{3-} (fosfat), AsO_4^{3-} (arsenat), AsO_3^{3-} (arsenit), F^- (flüorid). Qrup reagenti BaCl_2 -nin sulu məhlulu. Qrup reagenti ilə reaksiya neytral və ya zəif qələvi mühitdə aparılır, belə ki, çöküntülər həmin şəraitdə az həllolandır. BaSO_4 -dən başqa bütün çöküntülər mineral turşularda həll olur.

Karbonat BaCO_3 , Tetraborat BaB_4O_7 , Ortofosfat $\text{Ba}_3(\text{PO}_4)_2$ və arsenat $\text{Ba}_3(\text{AsO}_4)_2$ sirkə turşusunda həll olur.

Ag^+ kationu I qrup anionlarından yalnız F^- ilə çöküntü vermir. Bu çöküntülər II qrup anionlardan fərqli olaraq nitrat turşusu məhlulunda həll olur.

Tetraborat ($\text{B}_4\text{O}_7^{2-}$) və peryodat (IO_6^{-7}) ionlarından başqa Pb-un I qrup anionlarla duzları suda həll olmur.

I qrupun anionları sulu məhlullarda rəngsizdirlər. Oksidləşdirici anionlar — AsO_4^{3-} , bəzən CrO_4^{2-} , $\text{Cr}_2\text{O}_7^{2-}$. Reduksiyaedici anionlar — AsO_3^{3-} , $\text{S}_2\text{O}_3^{2-}$, SO_3^{2-} , $\text{C}_2\text{O}_4^{2-}$.

Mineral turşuların təsirindən uçucu turşuların anionları (CO_3^{2-} , SO_3^{2-} və $\text{S}_2\text{O}_3^{2-}$) dağılıraq qazabənzər CO_2 və ya SO_2 ayırır.

SO_4^{2-} Sulfat ionun analitik reaksiyaları:

Ammonium sulfat və bir çox metalların sulfatları suda yaxşı həll olur. Kalsium, barium, qurğuşun sulfat suda pis həll olur ki, bu da kimyəvi analizdə geniş istifadə olunur.

1. Ba^{+2} duzları ilə reaksiya.

$\text{BaCl}_2 + \text{H}_2\text{SO}_4 \rightarrow \text{BaSO}_4\downarrow + \text{HCl}$ (ağ rəngli kristallik çöküntü)

Əgər məhlulda KMnO_4 varsa, çöküntü MnO_4^{2-} ionunun hesabına bənövşəyi rəngə boyanır.

BaSO_4 yalnız qatı H_2SO_4 -də qismən həll olur (Bu zaman $\text{Ba}(\text{HSO}_4)_2$ yaranır):

$\text{BaSO}_4 + \text{H}_2\text{SO}_4 \rightarrow \text{Ba}(\text{HSO}_4)_2$

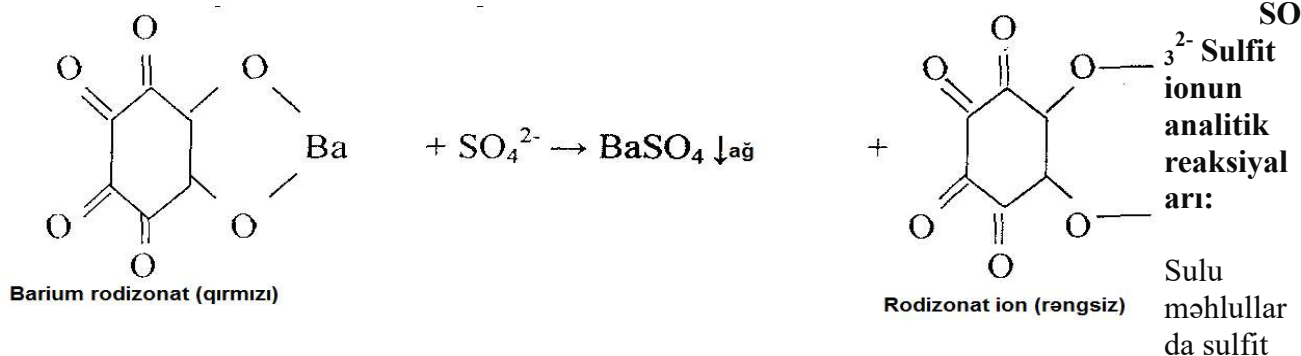
2. Pb^{+2} duzları ilə təsirindən ağ rəngli çöküntü alınır:

$\text{Pb}(\text{NO}_3)_2 + \text{H}_2\text{SO}_4 \rightarrow \text{PbSO}_4\downarrow + 2\text{HNO}_3$

Çöküntü qələvilərdə, qismən mineral turşularda və CH_3COONa ilə $\text{CH}_3\text{COONH}_4$ -də həll olur (Kompleks birləşmə əmələ gətirir).

$\text{PbSO}_4 + \text{NaOH} \rightarrow \text{Na}_2\text{SO}_4 + \text{Na}_2[\text{Pb}(\text{OH})_4]$

3. Barium rodizonatla reaksiya

ionları rəngsiz olub, hidrolizə uğrayırlar və güclü reduksiyaedici dirlər (hələ sulu məhlulda tədricən havanın oksigeni ilə sulfatlara keçirlər). Sulfit-ion liqand kimi kifayət qədər effektiv kompleksəmələgətirici xassəyə malikdir.

Kalium və natriumun normal sulfidləri suda yaxşı, digər metalların normal sulfidləri isə az həll olur.

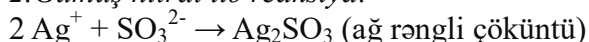
Turşuların təsirindən sulfidlər parçalanır.

1. Ba^{+2} duzları ilə reaksiya.

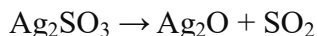
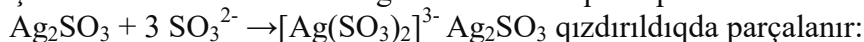
$\text{BaCl}_2 + \text{K}_2\text{SO}_3 \rightarrow \text{BaSO}_3\downarrow + \text{KCl}$ (ağ rəngli kristallik çöküntü)

SrCl₂ ilə reaksiya həmin qaydada gedir. Çöküntü duru HCl və HNO₃-də həll olaraq SO₂ qazı ayırır:
BaSO₃ + 2 HCl → SO₂ + BaCl₂ + H₂O

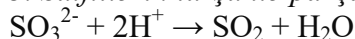
2. *Gümüş nitrat ilə reaksiya:*

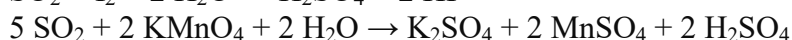
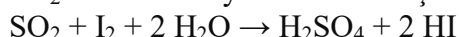
Çöküntü sulfid ionlarının artığında həll olaraq kompleks anion əmələ gətirir:

3. *Sulfitlərin turşu ilə parçalanması:*

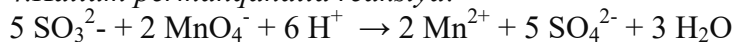

SO₂ Xarakterik iynə və oksidləşdirici məhlulunun rəngsizləşdirilməsinə görə bilinir:

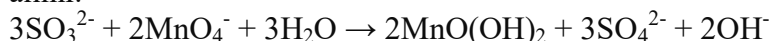
Parçalanma pH-ın azalmasından və turşuların təsirindən sürətlənir.

4. *Kalium permanqanatla reaksiya:*

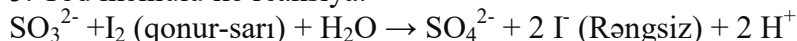

Turş mühitdə Sulfid ionu sulfat ionuna keçir, bu zaman permanqanat məhlulu rəngsizləşir.

Neytral mühitdə sulfid ionu MnO₄⁻ ü rəngsizləşdirir. Bundan əlavə ipəkvari çöküntü MnO(OH)₂ alınır.

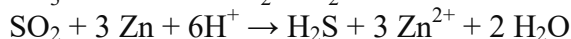
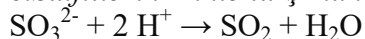

5. Yod məhlulu ilə reaksiya.

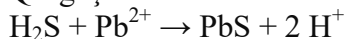

Reaksiya neytral və ya zəif turşu mühitində aparılır.

6. *Sulfitlərin Zn ilə turş mühitdə reduksiyası:*

Qurğuşun məhluluna batırılmış kağız ilə H₂S reaksiya verib kağızı qaraldır:

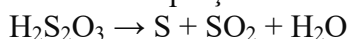

7. *Sulfid ionunun digər reaksiyaları:*

Sulfid ionunu digər reaksiyalarla da açmaq olar: rəngləyicilərlə (fuksin, malaxit yaşılı) — rəngləyici rəngsizləşir; Kalium dixromatla – məhlul rəngsizləşir; Natrium nitroprussidlə Na₂[Fe(CN)₅NO] — çəhrayı-qırmızı rəngləmə və s.

S₂O₃²⁻ Tiosulfat ionunun analitik reaksiyaları:

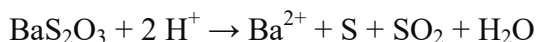
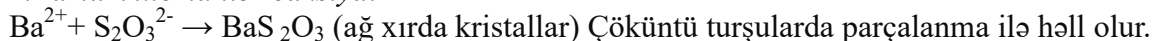
Tiosulfat ionu S₂O₃²⁻ davamsız, orta qüvvətli, ikiəsaslı tiosulfat turşusunun anionudur, hansı ki, sulu məhlullarda parçalanır:

Sulu məhlullarda S₂O₃²⁻ rəngsizdir, hidrolizə praktik olaraq məruz qalmır, güclü reduksiyaedici olub, effektiv liqanddır.

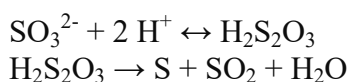
Qələvi, qələvi torpaq metalların, sinkin, kadmiumun, dəmirin(+2), kobaltın (2+) nikelin (2+), manqanın (2+) tiosulfatları suda yaxşı, qalan meyalların isə pis həll olur.

1. *Barium xlorid ilə reaksiya:*

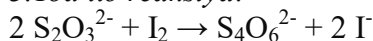
2. *Tiosulfatların turşular vasitəsi ilə parçalanması:*

Mineral turşuların tiosulfatlara təsirindən əvvəlcə sabit olmayan tiosulfat turşusu əmələ gəlir ki, o da tez SO₂ və S-ə parçalanır. Bu zaman məhlul tündləşir.

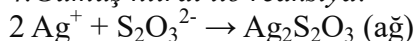
Alınan SO₂ ya xarakterik iyinə görə, ya I₂ yaxud KMnO₄ məhlulünün rəngsizləşdirməsinə görə bilinir.

3. Yod ilə reaksiya:

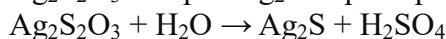

Bu reaksiya kəmiyyət titrametrik analizdə böyük rol oynayır. Duru yod məhluluna (sarı rəngli) damcı-damcı rəngsizləşənə qədər Na₂S₂O₃ məhlulu əlavə edilir.

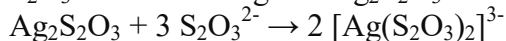
4. Gümüş nitrat ilə reaksiya:

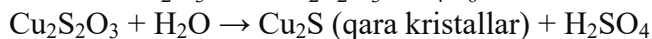
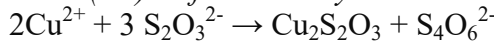
Ag₂S₂O₃ tez qara Ag₂S-ə qədər parçalanır deyə rəng belə dəyişir: ağ, sarı, qonur sonda isə qara:

S₂O₃²⁻ ionunun artığında Ag₂S₂O₃ həll olaraq kompleks birləşmə əmələ gətirir: [Ag(S₂O₃)₂]³⁻

5. Mis (2+) sulfatla reaksiya:

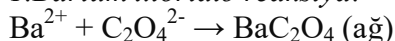
6. S₂O₃²⁻ ionunun digər reaksiyaları

FeCl₃ ilə bənövşəyi rəngli tiosulfat kompleksi əmələ gətirir (sulu məhlullarda tədricən parçalanır) [Fe(S₂O₃)₂]⁻, Cıvə (2+) duzları ilə HgS-qara çöküntü əmələ gəlir, hansı ki oksidləşdiricilərlə rahat oksidləşir (H₂O₂, K₂Cr₂O₇ və s.)

C₂O₄²⁻ oksalat ionunun analitik reaksiyaları:

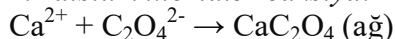
Oksalat-ion C₂O₄²⁻ ikiəsaslı orta qüvvətli oksalat turşusunun anionu olub, suda kifayət qədər yaxşı həll olur. Suda rəngsiz məhlullar əmələ gətirir, çox vaxt hidrolizə məruz qalır, güclü reduksiyaedici, effektiv liqanddır – bir çox metallarla davamlı oksalatlı komplekslər əmələ gətirir. Ammonium, qələvi metallar və maqneziumun oksalatları suda yaxşı, digər oksalatlar isə az həll olur.

1. Barium xloridlə reaksiya:

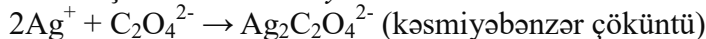
Çöküntü sirkə turşusunda və mineral turşularda həll olur.

2. Kalsium xloridlə reaksiya:

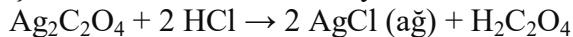

Çöküntü sirkə turşusunda həll olmur, mineral turşularda isə həll olur.

3. Gümüş nitrat ilə reaksiya:

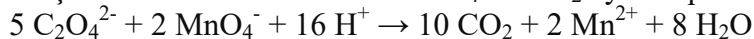

Çöküntü HNO₃-də, ammoniyakda və HCl-də həll olur:

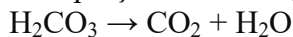
4. Kalium permanqanatla reaksiya

Turş mühitdə oksalat ionları KMnO₄ ilə CO₂ ayırmaqla oksidləşir və məhlul rəngsizləşir:

CO₃²⁻ karbonat ionunun analitik reaksiyaları

Karbonatlar – çox zəif, davamsız karbon turşusunun duzlarıdır, hansı ki, ərbəst şəkildə davamsız olub parçalanır və CO₂ ayırır:

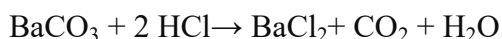
Ammonium, natrium, rubidium, sezium, karbonatları suda həll olur. Litium karbonat və qalan metalların karbonatları suda az həll olur. Hidrokarbonatlarsuda həll olur. Karbonat ionu sulu məhlullarda rəngsizdir, hidrolizə məruz qalır. Hidrokarbonatların qələvi duzları ilə məhlulları

fenolftalein vasitəsi ilə rənglənmir deyə karbonatlardan fərqlənir.

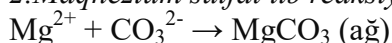
1. Barium xlorid ilə reaksiya:

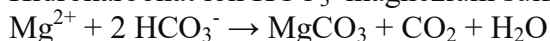
Analoji reaksiyaları kalsium və stronsium ionları da verir. Çöküntü mineral turşularda və sirkə turşusunda həll olur. H_2SO_4 ilə ağ BaSO_4 əmələ gətirir, Çöküntünü həll etmək üçün damcı-damcı, yavaş-yavaş HCl əlavə edirlər:

2. Maqnezium sulfat ilə reaksiya:

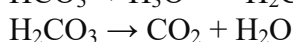
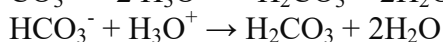
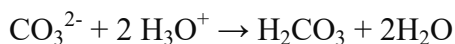

Hidrokarbonat ion HCO_3^- maqnezium sulfat ilə çöküntünü (MgCO_3) yalnız qızdırıldıqda verir:

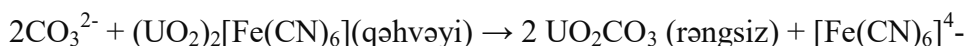
Çöküntü MgCO_3 turşularda həll olur.

3. Mineral turşularla reaksiya:

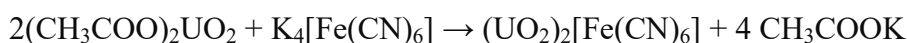

Ayrılan qazabənzər CO_2 kalsium hidroksid vasitəsilə tapılır. Bu zaman kalsium hidroksid tündləşir.

4. Uranil Heksasianoferrat (+2) ilə reaksiya:

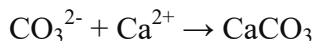
Uranil Heksasianoferrat (+2)-nin qəhvəyi məhlulu uranil asetat məhlulunun Kalium heksasianoferrat(+2) ilə qarışdırılmasından alınır:

Qəhvəyi rəngin itməsi üçün damcı-damcı Na_2CO_3 və ya K_2CO_3 məhlulu əlavə edib rəng itənə qədər qarışdırırlar

5. Karbonat və hidrokarbonat ionlarının kalsium kationları və ammoniyak ilə ayrı-ayrı açılması:

Bunun üçün CaCl_2 məhlulu artıq miqdarda tökülür. Bu zaman CO_3^{2-} CaCO_3 şəklində çökür:

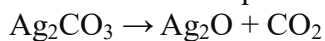

Hidrokarbonat ionu məhlulda qalır, belə ki, $\text{Ca}(\text{HCO}_3)_2$ suda yaxşı həll olur. Çöküntü məhluldan ayrılır və məhlula amonyak əlavə edilir. HCO_3^- anionu kalsium və ammonium ionları ilə yenidən CaCO_3 çöküntüsü verir:

6. Karbonat ionunun digər reaksiyaları.

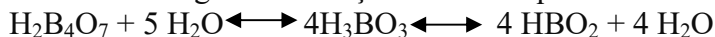
Karbonat ionu dəmir (+3) xlorid ilə qonur rəngli $\text{Fe}(\text{OH})\text{CO}_3$, Gümüş nitratla ağ rəngli, HNO_3 -də həll olan və suda qızdırılarkən Ag_2O və CO_2 -ə qədər parçalanan Ag_2CO_3 verir:

$\text{B}_4\text{O}_7^{2-}$ və BO_2^- borat ionlarının analitik reaksiyaları

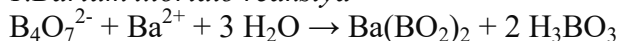
Tetraborat ionu $\text{B}_4\text{O}_7^{2-}$ zəif, ikiəsaslı, sərbəst halda məlum olmayan tetraborat turşusunun ($\text{H}_2\text{B}_4\text{O}_7$)

anionu olub, yalnız məhlulda məlumdur. Sulu məhlulda rəngsizdir, dərin hidrolizə məruz qalır. Metaborat ionu BO_2^- (Borat-ion) — sulu məhlullarda mövcud olmayan metaborat turşusunun (HBO_2) anionudur. Sulu məhlullarda rəngsizdir, hidrolizə məruz qalır. Metaborat ionu tetraborat ionu kimi oksidləşmə-reduksiya qabiliyyətinə malik deyil, zəif kompleksməlgətiricidir. Praktikada istifadə olunan borat turşusu-ortoborat turşusu üçəsaslı turşudur – H_3BO_3 (və ya $\text{B}(\text{OH})_3$). Ortoborat turşusu suda və sulu məhlullarda yaxşı həll olur, çox zəif turşudur. Sulu məhlullarda digər borlu turşularla tarazlıqdadır:

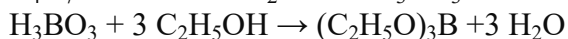
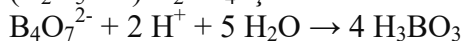
Ammonium və qələvi metalların boratları suda həllolandır. Digər boratlar suda az həll olur. Digər boratlardan ən əhəmiyyətli natrium tetraboratın dekahidratıdır - $\text{Na}_2\text{B}_4\text{O}_7 \cdot 10 \text{H}_2\text{O}$ — ağ kristallik maddə - “bura”. Bura – miqdarı titrli analizdə, şüşələrin rənginə görə metalların təyin edilməsində standart kimi istifadə edilir.

1. *Barium xloridlə reaksiya*

Çöküntü nitrat və sirkə turşusunda həll olur.

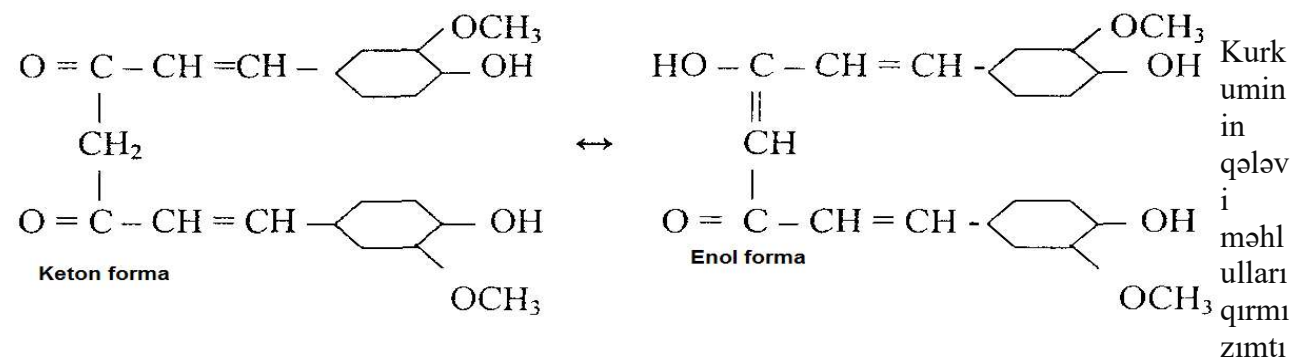
2. *Borat turşularının mürəkkəb efiri odu boyayır.* Ortoborat ionları və ya ortoborat turşudu etanolla ($\text{C}_2\text{H}_5\text{OH}$) H_2SO_4 iştirakı ilə mürəkkəb efir əmələ gətirir ki, bu da odu yaşıl rəngə boyayır:

Od yaşıl rəngə boyanır.

3. *Kurkuminlə reaksiya.*

Kurkumin (sarı rəngli) boyası məhlulda iki tautomer formada mövcud ola bilər: keton və enol

l-qəhvəyi rəngə, turş məhlulları isə açıq sarı rəngə malikdir.

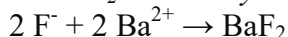
4. *Borat ionlarının digər reaksiyaları:*

Keyfiyyət analizində tetraboratların alınma reaksiyaları istifadə edilir: “Bura” ərəidiləndə şəffaf şüşəvari kütlə alınır. Əgər bunu metal duzları ilə birgə etsək, rəngli şüşələr alınacaq.

F⁻ flüorid ionunun analitik reaksiyaları

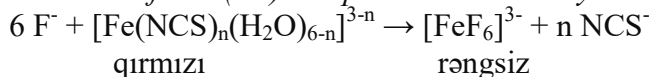
Flüorid ionu orta qüvvətli flüorid turşusunun anionu olub, sulu məhlullarda rəngsizdir, hidrolizə məruz qalır, davamlı komplekslər əmələ gətirir, adi şəraitdə oksidləşmir. Flüorid turşusu adi şüşə ilə reaksiyaya girir. Bir çox flüoridlər suda həll olur (AgF -də həmçinin) LiF , qələvi torpaq metallarının, misin, sinkin, alüminiumun, qurğuşunun flüoridləri suda az həll olur.

1. *BaCl₂ ilə reaksiya:*

Çöküntü qızdırıldıqda HCl və HNO_3 -də, həmçinin ammonium duzlarında həll olur.

2. *Tiosianoferrat(+3) kompleksləri ilə reaksiya:*

Əgər məhlulda natrium kationları varsa, ağ azhəllolan natrium çöküntüsü əmələ gələ bilər:

Na₃[FeF₆].

3. Flüorid ionunun digər reaksiyaları

Kalsium kationu ilə ağ CaF₂ çöküntüsü verir, hansı ki turşularda az həll olur. Sirkonium (+4) ilə SrF₄ (rəngsiz kristallar) əmələ gətirir, hansı ki, flüorid ionu artığında heksaflüorosirkonat(+4) [SrF₆]²⁻ əmələ gətirir.

Flüorid ionları iştirakı ilə turş mühitdə sirkonium(+4)-ün alizarin ilə qırmızı kompleksi sarı rəngli olur. Bu reaksiyanı damcı üsulu ilə filtr kağızında aparmaq olar.

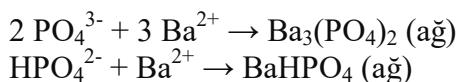
Ortofosfat ionlarının analitik reaksiyaları

Fosfa ionu PO₄³⁻, hidrofosfat ionu HPO₄²⁻, dihidrofosfat ionu H₂PO₄⁻ - üçəsaslı ortofosfat turşusunun (H₃PO₄) anionları olub, birinci dissosiasiya mərhələsinə görə orta, 2-ci və 3-cü dissosiasiya mərhələsinə görə isə çox zəif turşudur.

Adətən fosfatlara ortofosfat (H₃PO₄), pirofosfat (H₄P₂O₇) turşuları, həmçinin çoxsaylı müxtəlif quruluşa malik kondensləşmiş polifosfatlar aiddir (KPO₃ kalium metafosfat, tripolifosfatlar).

Əczaçılıq analizində ən çox ortofosfat turşusunun ionu PO₄³⁻, hidrofosfat HPO₄²⁻ və dihidrofosfat H₂PO₄⁻ rast gəlinir. Ammonium, qələvi, həmçinin qələvi-torpaq ionlarının fosfatları suda həll olur. Digər metalların fosfatları, bir qayda olaraq, suda az həll olsa da, sirkə turşusunda həll olur (istisna olaraq FePO₄, AlPO₄, CrPO₄, Pb₃(PO₄)₂, sirkə turşusunda həll olmur). Bismut(+3) fosfat BiPO₄ duru nitrat turşusunda az həll olur.

1. BaCl₂ ilə reaksiya.

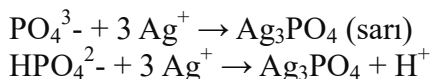
Ammonyak mühitində qarşılıqlı təsirdən barium fosfat – normal duz alınır Ba₃(PO₄)₂:

Yeni yaranmış çöküntü Ba₃(PO₄)₂ HNO₃, HCl, CH₃COOH-da həll olur.

2. Gümüş nitrat ilə reaksiya.

Reaksiya neytral mühitdə aparılır:

Çöküntü nitrat turşusunda, qatı ammonyakda həll olur.

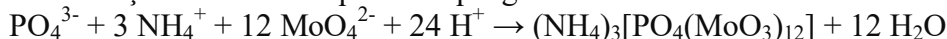
3. Magnezial qarışıq ilə reaksiya

Hidrofosfat ionu HPO₄²⁻ Magnezial qarışıq ilə (MgCl₂ + NH₄Cl + NH₃) qarşılıqlı təsirdə olaraq ağ kiçik kristallar olan maqnezium-ammonium fosfatı əmələ gətirir (NH₄MgPO₄):

4. Ammonium molibdat ilə reaksiya:

Nitrat turşusu mühitində qızdırıldıqda gedir:

Sarı rəngli ammonium fosfomolibdat çöküntüsü alınır.

Reaksiyanın həssaslığı məhlula kristallik NH₄NO₃ yaxud benzinin əlavə edəndə artır.

Həmin effekti verən ionlar, həmçinin reduksiyaedici ionlar SO₃²⁻, S₂O₃²⁻, S²⁻ və s. (kompleks heteropolianionu MoO₅*Mo₂O₃*6 H₂O-ə qədər reduksiya edirlər) ionlar reaksiyanın gedişinə mane olur.

AsO₃³⁻ arsenit ionunun analitik reaksiyaları üçün IV analitik qrup kationlara baxın

Turşu-əsas təsnifatına görə II analitik qrup anionlarına aşağıdakı ionlar aiddir:

Cl^- (xlorid), Br^- (bromid), I^- (yodid), BrO_3^- (bromat), CN^- (sianid), SCN^- (tiosianid), S^{2-} (sulfid).
Grup reaktivi $AgNO_3$ -ün 2M HNO_3 -də məhlulu. Gümüş kationunu ilə suda və duru HNO_3 -də həll olmayan çöküntü əmələ gətirir (Ag_2S HNO_3 -də qızdırıldıqda həll olur).

Bütün anionlar sulu məhlullarda rəngsizdir, onların Bariumlu duzları suda həll olur.

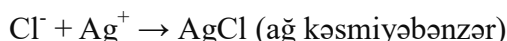
Bromat ion oksidləşdirici, qalanları isə reduksiyaedici xassə göstərir.

Cl^- xlorid ionunun analitik reaksiyaları

Qüvvətli xlorid turşusunun anionu olub, sulu məhlullarda rəngsizdir, hidrolizə məruz qalmır, effektiv liqanddır-bir çox metallarla davamlı komplekslər əmələ gətirir.

Ammonium, qələvi, qələvi torpaq və bir çox metallarının xloridləri suda yaxşı həll olur. Suda az həll olan xloridlər bunlardır: $CuCl$, $AgCl$, Hg_2Cl_2 , $PbCl_2$.

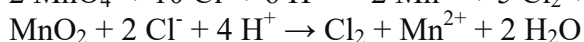
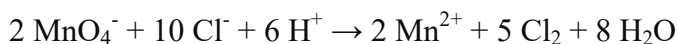
1. Gümüş nitrat ilə reaksiya.

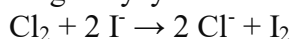
Çöküntü işıqda qaldıqda qaralır, çünki Ag -a parçalanır. Çöküntü ammoniyak məhlulunda, ammonium karbonatda, natrium tiosulfatda həll olaraq gümüş (+) kompleksləri əmələ gətirir.

2. Güclü oksidləşdiricilərlə reaksiya.

Xlorid ionları güclü oksidləşdiricilərin təsirindən ($KMnO_4$, MnO_2 , PbO_2) turş mühitdə molekulyar xlorə qədər oksidləşir Cl_2 :

Ayrılan xlorid nişarta və yodidli kağızın vasitəsi ilə bilinir: Bu zaman molekulyar yod nişastanı göy rəngə boyayır

Reaksiyanın gedişinə reduksiyaedicilər mane olur (Br^- , I^-).

3. Xlorid ionunun digər reaksiyaları

Turş mühitdə xlorid ionları $K_2Cr_2O_7$ ilə uçucu xromil xlorid CrO_2Cl_2 (qonur buxarlar) əmələ gətirir.

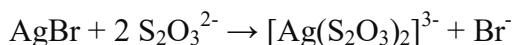
Br^- bromid ionunun analitik reaksiyaları

Qüvvətli bromid turşusunun anionu olub, sulu məhlullarda rəngsizdir, hidrolizə məruz qalmır, oksidləşdirici xassəyə malikdir, effektiv liqanddır-bir çox metallarla davamlı komplekslər əmələ gətirir. Suda az həll olur: $CuBr$, $AgBr$, $AuBr$, $AuBr_3$, $TlBr$, Hg_2Br_2 , $PbBr_2$, qalan bromidlər isə suda yaxşı həll olur.

1. Gümüş nitrat ilə reaksiya.

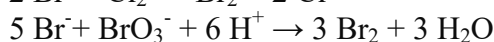
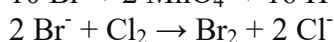
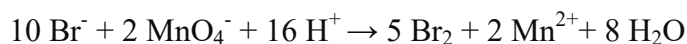

Suda, nitrat turşusunda, ammonium karbonat məhlulunda praktiki həll olmur, qismən qatı ammoniyak məhlulunda həll olur. Tiosulfatların məhlulunda həll olaraq kompleks $[Ag(S_2O_3)_2]^{3-}$ əmələ gətirir:

2. Güclü oksidləşdiricilərlə reaksiya.

Bromid ionları güclü oksidləşdiricilərin təsirindən ($KMnO_4$, MnO_2 , PbO_2 və s.) turş mühitdə molekulyar bromə qədər oksidləşir Br_2 :

Br_2 -ni, hansı ki məhlula sarımtıl-qonur rəng verir, üzvi həlledicilər vasitəsilə ekstraksiya etmək olar

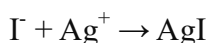
(xloroform, CCl₄, benzol), çünki onlarda o, daha çox həll olur. Üzvi qat sarımtıl-qonur və ya sarımtıl-narıncı rəngə boyanır. Br₂-ni həmçinin fuksinsulfit turşusu ilə (filtr kağızı göyümtül-bənövşəyi rəngə boyanır), flüoressinlə (qırmızı rəng) də aşkar etmək olar.

Reaksiyanın gedişinə digər reduksiyaediciyə (S²⁻, SO₃²⁻, S₂O₃²⁻, arsenit ionu və s.) mane olur.

I⁻ Yodid ionunun analitik reaksiyaları

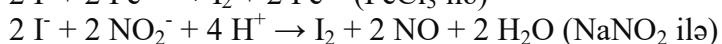
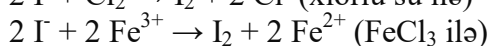
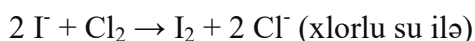
Qüvvətli yodid turşusunun anionu olub, sulu məhlullarda rəngsizdir, hidrolizə məruz qalmır, reduksiyaedici xassəyə malikdir, effektiv liqanddır-bir çox metallarla davamlı komplekslər əmələ gətirir NH₄I və bir çox yodidlər suda yaxşı həll olur. Suda az həll olur: CuI, AgI, AuI, AuI₃, TlI, PbI₂ (qızdırıldıqda həll olur), BiI₃.

1. Gümüş nitrat ilə reaksiya.

Suda, nitrat turşusunda, ammoniyakda praktiki həll olmur, yodid ionunun artığında və tiosulfatların məhlulunda həll olur.

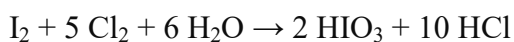
2. Oksidləşdiricilərlə reaksiya (əczaçılıqda - NaNO₂ və FeCl₃ ilə).

Ayrılan yod məhlulu sarımtıl-qəhvəyi rəngə boyayır.

Molekulyar yodu üzvi həlledicilər vasitəsilə ekstraksiya etmək olar (xloroform, CCl₄, benzol), çünki onlarda o, daha çox həll olur.

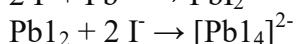
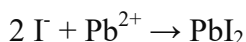
Xlorlu suyun artığında yaranan yod yodat turşusuna qədər oksidləşir və məhlul rəngsizləşir:

3. Nişasta və yod reaksiyası.

Yodid ionlarının oksidləşməsindən əmələ gələn molekulyar yod nişastanı mavi rəngə boyayır.

4. Qurğuşun duzları ilə reaksiya.

KI artığında həll olan sarı PbI₂ əmələ gəlir.

Çöküntü zəif asetat turşusu iştirakı ilə suda qızdırıldıqda həll olur. Məhlul soyudulduqda qurğuşun yodid qızılı kristallar şəklində ayrılır.

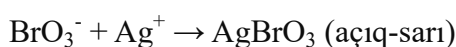
5. Bromid və yodid ionları birgə olanda onları aşkar etmək üçün oksidləşdirirlər.

BrO₃⁻ bromat ionunun analitik reaksiyaları

Bromat anionu orta qüvvətli birəsaslı bromat turşusunun anionu olub, rəngsizdir, demək olar ki, hidrolizə məruz qalmır, oksidləşdirici xassəyə malikdir

NaBrO₃ – yaxşı, KBrO₃ – qismən zəif suda həll olur. Suda az həll olurlar: AgBrO₃, Ba(BrO₃)₂, Pb(BrO₃)₂.

1. Gümüş nitrat ilə reaksiya.

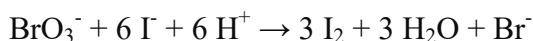

AgBrO₃ duru HNO₃, duru H₂SO₄, ammoniyak məhlulunda, Na₂S₂O₃-da həll olur.

2. Turş mühitdə bromat ionlarının bromid yaxud yodid ionları ilə sərbəst Br₂-yə qədər reduksiyası:

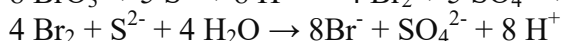
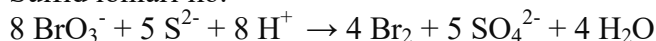

Ayrılan sərbəst halogenləri üzvi fazaya ekstraksiya edirlər. Bu zaman Br_2 fazanı narıncı, I_2 -isə bənövşəyi rəngə boyayır. Reaksiyanın gedişinə reduksiyaedicilər mane olur (S^{2-} , SO_3^{2-} , $\text{S}_2\text{O}_3^{2-}$ və s.).

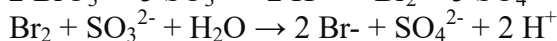
3. Bromat ionunu digər reaksiyaları.

Bromat ionu turş mühitdə reduksiyaedici (S^{2-} , SO_3^{2-} - u $\text{S}_2\text{O}_3^{2-}$ anionları sulfat anionuna qədər (SO_4^{2-}) oksidləşdirir . Bromat ionu isə əvvəlcə Br_2 -yə qədər (sarə məhlul), reduksiyaedici ionunun artığında isə Br^- ionuna qədər (məhlul rəngsizləşir) reduksiya olunur.

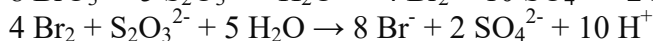
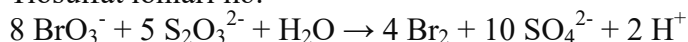
Sulfid ionları ilə:

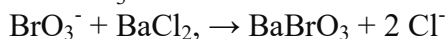
Sulfit ionları ilə:

Tiosulfat ionları ilə:

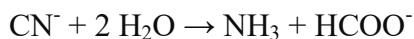
Bromat ionlarının qatı məhlulu BaCl_2 ilə ağ kristallik çöküntü – BaBrO_3 əmələ gətirir, hansı ki, HCl və HNO_3 də həll olur:

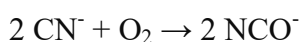
CN⁻ sianid ionunun analitik reaksiyaları

Sianid ionları zəif sianid turşusunun duzu olub, uçucudurlar (acı badam iyi verir – çox zəhərli və 0,05 q-dan az miqdarı ölümə gətirir). Sulu məhlullarda rəngsiz olub, güclü hidrolizə məruz qalır, reduksiyaedici xassəyə malikdir, kompleksəmələgətirmə xassəsi güclüdür.

Civə (+2), həmçinin qələvi və qələvi-torpaq metallarının sianidləri suda həll olur. Qalan sianidlər suda az həll olurlar. Sulu məhlulları qaynadıldıqda hidrolizə məruz qalaraq formiat və sianat ionları əmələ gətirir:

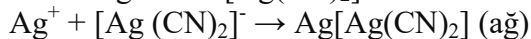
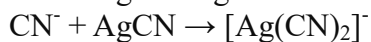
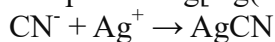

Havanın oksigeninin təsirindən sianat ionuna (NCO^-) qədər oksidləşir:

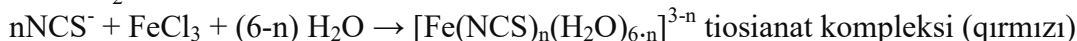
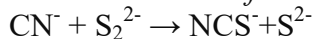
1. Gümüş nitrat ilə reaksiya.

Rəngsiz disianoargentat (+) anionu- $[\text{Ag}(\text{CN})_2]^-$ əmələ gətirir ki, bu da tədricən az həll olan ağ kompleks - $\text{Ag}[\text{Ag}(\text{CN})_2]^-$ əmələ gətirir:

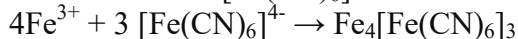
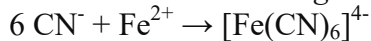

Əgər rəngsiz məhlula sianid ionları əlavə edilsə, ağ kəsmiyəbənzər AgCN alınacaq.

2. Ammonium disulfid və dəmir (+3) xlorid ilə reaksiya:

3. Berlin abısının əmələ gəlməsi:

Məhlul göyə boyanır, həm də göy çöküntü alınır.

4. Sianid ionlarının digər reaksiyaları.

Sianid ionu bir çox metallarla davamlı komplekslər əmələ gətirir. Qonur-qara CuS CN⁻ ionları təsirindən parçalanaraq rəngsiz mis (+) kompleksi əmələ gətirir - [Cu(CN)₄]³⁻. Bu reaksiya damcı üsulu ilə filtr kağızında aparılır.

Sianid ionları pikrin turşusu ilə qırmızı rəngli məhsullar, mis(2+) asetat və benzidin ilə göy rəngli məhsullar əmələ gətirir.

SCN⁻ tiosianat (rodanid) ionunun analitik reaksiyaları

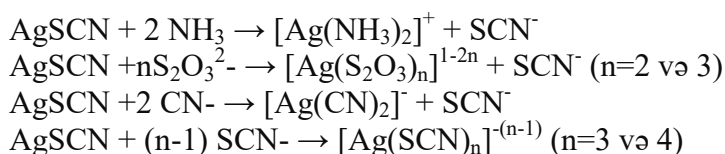
Güclü rodanid turşusunun anionu olub, sulu məhlullarda rəngsizdir, hidrolizə məruz qalmır, oksidləşmə-reduksiya reaksiyalarına daxil olur, davamlı komplekslər əmələ gətirir, məsələn [Co(NCS)₄]²⁻, [Fe(NCS)]³⁻ və s.

Qələvi və bir çox metalların tiosianatları suda yaxşı həll olur. İstisnalar: Cu(SCN)₂, CuSCN, AgSCN, Hg(SCN)₂, Pb(SCN)₂, TlSCN.

1. Gümüş nitrat ilə reaksiya.

AgSCN mineral turşularda və ammonium karbonatda həll olmur. Sulu ammoniyak, natrium tiosulfat, kalium sianid, tiosianat ionunun artığında həll olaraq komplekslər əmələ gətirir:

2. Kobalt (2+) anionları ilə reaksiya

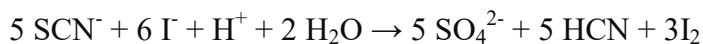
Bu komplekslər çox davamlı deyil, NCS⁻ ionlarının az miqdarı reaksiyanın istiqamətini sola dəyişir deyə məhlul çəhrayı rəngə boyanır. Reaksiyanın sağa getməsi üçün reaksiyanı sulu aseton mühitində aparmaq yaxud kompleksi üzvi həlledicilərə ekstraksiya etmək lazımdır (məsələn, dietil efiri yaxud izoamil spirti). . Reaksiyanın gedişinə dəmir(3+) və mis(2+) kationları mane olur, çünki 1-ci halda qırmızı, 2-ci halda sarımtıl-qonur kompleks əmələ gəlir. Bunları SnCl₂ ilə reduksiya etməklə yaxud NaF və NaKC₄H₄O₆ anionları ilə, həmçinin oksalat və ortofosfat ionları ilə maskalamaq olar.

3. Dəmir (3+) duzları ilə reaksiya:

Tiosianat-ionları Dəmir (3+) kationu ilə turş mühitdə qan-qırmızı rəngli komplekslər əmələ gətirir (Ümumi tərkibi [Fe(NCS)_n(H₂O)_{6-n}]³⁻, burada n=1,2,...,6.

4. Yodid ionları ilə reaksiya:

Turş mühitdə tiosianat ionları yodid ionları ilə oksidləşir, bu zaman molekulyar yod ayrılır:

5. Tiosianat ionunun digər reaksiyaları.

Civə (+2) nitrat ilə Hg(NO₃)₂ ağ çöküntü-Civə (+2) tiosianat Hg(SCN)₂ (tiosianat ionlarının artığında həll olur), Mis (2+) ilə zümrüdü-yaşıl rəngli və ya Mis (2+)-in artıq miqdarında qara çöküntü əmələ gətirir-Cu(SCN)₂, hansı ki, qızdırıldıqda ağ mis (+) tiosianata-CuSCN çevrilir. Tiosianat ionları güclü oksidləşdiricilər, H₂SO₄, HNO₃ məhlulları və s. təsirindən dağılır.

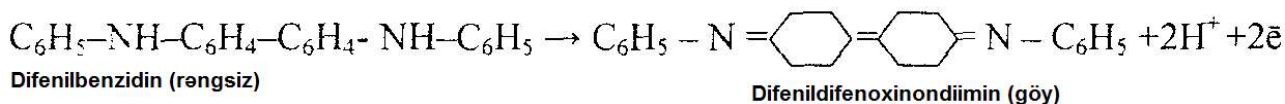
S²⁻ sulfid ionunun analitik reaksiyaları

Rəngsiz, çox zəif ikiəsaslı sulfid turşusunun anionu olub, dərin hidrolizə məruz qalır, kompleks əmələ gətirməyə meyilli deyil. Normal ammonium, qələvi, qələvi torpaq metallarının sulfidləri suda yaxşı, digər metalların isə pis həll olur. Turş hidrosulfidlər suda həll olur.

Hidrogen sulfidin sulu məhlulu sərbəst kükürd ayırmaqla havanın oksigeni ilə oksidləşir:

alınır ki, difenilbenzidin də ona iki elektron verir və iki hidrogen ionu itirir:

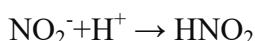

Göy məhlul qaldıqca əvvəlcə qonur, sonra sarı rəngə çalır, çünki geridönməyən parçalanmaya məruz qalır.

Reaksiyanın gedişinə həm oksidləşdirici (CO_3^{2-} , BrO_3^- , Cr_2O_7 və s.), həm də reduksiyaedici anionlar (S^{2-} , SO_3^{2-} , $\text{S}_2\text{O}_3^{2-}$, I^-) mane olur.

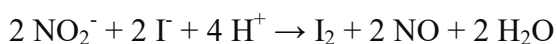
Nitrat ionu (NO_3^-) da bu reaksiyanı verir.

2. Güclü turşularla reaksiya.

3. Kalium yodidlə reaksiya (nitrit ion -oksidləşdiricidir):

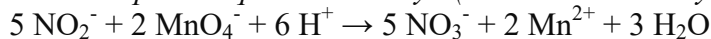
Turş mühitdə nitrit ionları (HCl , H_2SO_4 , CH_3COOH) yodid ionlarını sərbəst yoda qədər oksidləşdirir:

Alınan sərbəst yod nişasta ilə (göy məhlul) yaxud üzvi həlledicilərə (benzol, xloroform) ekstraksiya ilə (bənövşəyi məhlul) təyin etmək olar.

Nitrat ion reaksiya gedişinə mane olmasa da, oksidləşdiricilər (MnO_4^- , $\text{Cr}_2\text{O}_7^{2-}$ və s.) reaksiya gedişinə mane olur.

4. Kalium permanqanatla reaksiya (nitrit ion - reduksiyaedicidir).

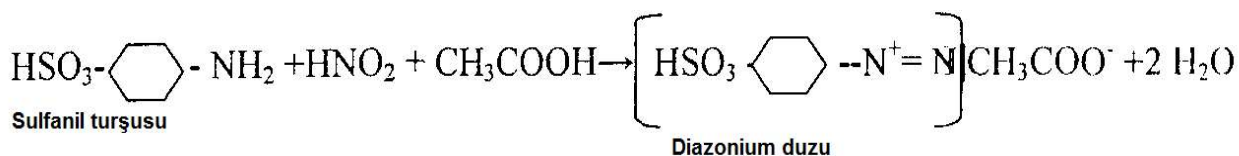

Reaksiyanın gedişinə digər reduksiyaedicilər (S^{2-} , SO_3^{2-} , $\text{S}_2\text{O}_3^{2-}$, $\text{C}_2\text{O}_4^{2-}$, SCN^- , AsO_3^{3-} , I^- , Br^-) və MnO_4^- ionu ilə reaksiya verən ionlar mane olur.

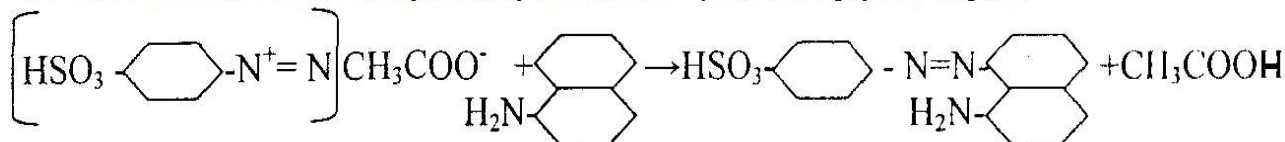
Nitrat ionu KMnO_4 məhlulunu nitrit ionundan fərqli olaraq rəngsizləşdirmir. Bu zaman permanqanatın çəhrayı rəngi itir.

5. Griss-İlotvay reaktiv:

Bu, sulfanil turşusunun $\text{HSO}_3\text{C}_6\text{H}_4\text{NH}_2$ 1-naftilaminlə qarışığıdır $\text{C}_{10}\text{H}_7\text{NH}_2$. Reaksiya neytral və ya zəif turşu mühitində aparılır. Turş mühitdə nitrit ionu iştirakında yaranan nitrit turşusu sulfanil

Diazonium sonra 1-naftilaminlə azobirləşmə reaksiyasına daxil olub, qırmızı azorəngləyici əmələ gətirir:

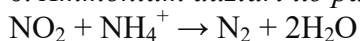
turşusu ilə qarşılıqlı təsirdə olub, diazonium duzu əmələ gətirir:

Nəticədə məhlul qırmızı rəngə boyanır.

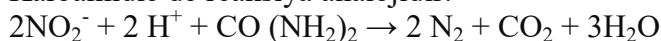
Nitrat ionu analoji reaksiyanı vermir.

Sulfanil turşusunun yerinə digər aromatik aminlər də istifadə edilə bilər, 1-naftiaminin yerinə 1-amino-2-naftol, 2-naftol istifadə edilə bilər və s.

6. Ammonium duzları ilə parçalanma:

Karbamidlə də reaksiya analogidir:

Bu reaksiyalar nitrit ionlarını məhluldan kənar etmək üçündür. Bu zaman qaz qabarcıqları-azot ayrılır. Tamlığa əmin olmaq üçün məhlula KI və nişasta əlavə olunur.

7. Antipirinlə reaksiya

Reaksiya zəif turş mühitdə aparılır.

Antipirin

Nitrozoantipirin (zümrüdü yaşıl)

8.
Nitrit
-
ionun
digər
reaks

iyaları.

Nitrit ionu kobalt duzları və KCl ilə zəif turş mühitdə sarı kristallik çöküntü- $\text{K}_3[\text{Co}(\text{NO})_2)_6]$ əmələ gətirir; FeSO_4 ilə sulfat turşusu mühitində qonur rəngli kompleks- $[\text{Fe}(\text{NO})\text{SO}_4]$ əmələ gətirir və s.

NO_3^- nitrat ionunun analitik reaksiyaları

Nitrat ionu birəsaslı, güclü nitrat turşusunun (HNO_3) anionu olub, sulu məhlullarda rəngsizdir, hidrolizə məruz qalmır, oksidləşdirici xassəyə malikdir. Liqand kimi davamsız komplekslər əmələ gətirir. Nitratlar suda yaxşı həll olur.

Nitritlərdən fərqli olaraq, Kalium permanın turş məhlulunu rəngsizləşdirmir.

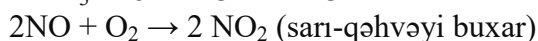
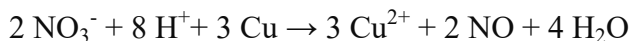
1. Difenilaminlə reaksiya.

Bu reaksiya NO_3^- və NO_2^- ionları üçün ümumi olub, nitrit ionlar üçün olan qaydada keçirilir. (yuxarı bax); Sadəcə natrium (yaxud kalium) nitrit yerinə natrium (yaxud kalium) nitrat məhlulu götürülür.

Bu reaksiya ilə Nitritli məhlulda nitratları təyin etmək olmur.

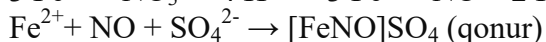
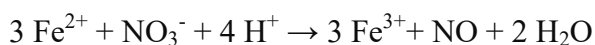
2. Metallik mis ilə reaksiya.

Reaksiyanı qatı H_2SO_4 mühitində qızdıraraq aparırlar

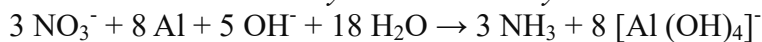
3. Dəmir (+2) sulfat və qatı sulfat turşusu ilə reaksiya

Qızdırıldıqda aparılır:

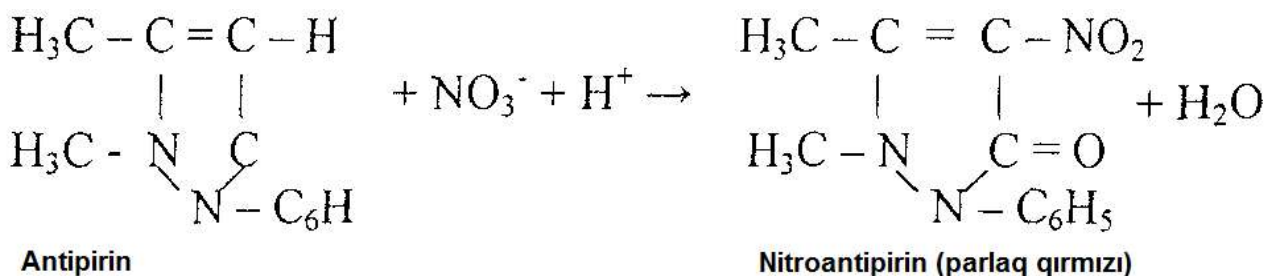
Bu reaksiyanı nitrit ionu verir diyə bunları bir-birindən ayırmaq olmur. Reaksiyanın gedişinə aşağıdakı ionlar mane olur: Br^- , I^- , SO_3^{2-} , $\text{S}_2\text{O}_3^{2-}$, CrO_4^{2-} , MnO_4^{2-} .

4. Metallik aluminium və ya sink ilə reaksiya:

Ayrılan ammoniyakı lakmus kağızının göyərməsi ilə yaxud iyə görə bilmək olar. Reaksiyanın gedişinə ammonium kationu, həmçinin digər anionlar (hansılar ki ammoniyaka qədər reduksiya oluna bilərlər - NO_2^- , SCN^- , Ferro və ferrisianid ionları) mane olur.

5. Antipirinlə reaksiya. Turş mühitdə aparılır.

CH₃COO⁻ asetat ionunun analitik reaksiyaları

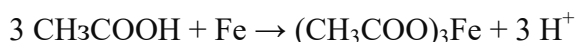
Asetat ionu CH₃COO⁻ zəif birəsaslı sirkə turşusunun anionu olub, sulu məhlullarda rəngsizdir, hidrolizə məruz qalır, oksidləşmə-reduksiya qabiliyyətinə malik deyil, kompleksmələgətirmə qabiliyyətinə malikdir və bir çox metallarla davamlı komplekslər əmələ gətirir. Turş mühitdə spirtlərlə mürəkkəb efirlər əmələ gətirir.

Ammonium asetat, qələvi və bir çox metalların asetatları suda yaxşı həll olur. Gümüş və Cıvə(+) asetatları suda digər asetatlara nisbətən az həll olur.

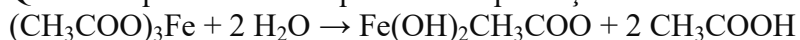
1. Dəmir (+3) xlorid ilə reaksiya.

pH=5-8 olduqda asetat ionu Fe(3+) kationları ilə həllolan tünd-qırmızı asetat və ya oksiasetat əmələ gətirir.

Sulu məhlulda o, qismən hidrolizə məruz qalır. Mineral turşular hidrolizin qarşısını alır və rəng itir.

Qızdırıldıqda məhluldan qırmızımtıl-qonur çöküntü — əsasi dəmir (3+) asetat əmələ gəlir:

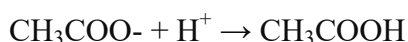

Qatılıqlar misbətindən asılı olaraq, müxtəlif duzlar alınır: FeOH(CH₃COO)₂, Fe₃(OH)₂O₃(CH₃COO), Fe₃O(OH)(CH₃COO)₆ və ya Fe₃(OH)₂(CH₃COO)₇.

Reaksiyanın gedişinə aşağıdakı anionlar mane olur: CO₃²⁻, SO₃²⁻, PO₄³⁻, [Fe(CN)₆]⁴⁻, SCN⁻, I⁻

2. Duru H₂SO₄ ilə reaksiya:

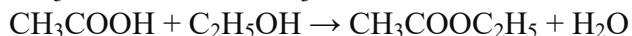
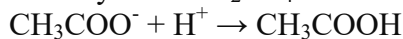
Qüvvətli turş mühitdə asetat ion zəif sirkə turşusuna keçir ki, bu da iy ilə bilinir:

Reaksiyanın keçməsinə NO₂⁻, S²⁻, SO₃²⁻, S₂O₃²⁻, həmçinin qatı H₂SO₄ mühitində ayrılan xarakterik iyli qazabənzər maddələr mane olur.

3. Etilasetatın yaranması.

Reaksiya Duru H₂SO₄ mühitində etanol ilə aparılır:

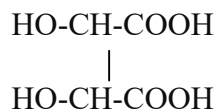

Xoş iyi vasitəsi ilə bilinir. Gümüş duzları bu reaksiyanı sürətləndirir.

Amil spirti-C₅H₁₁OH ilə reaksiyada analogi olaraq armud efiri alınır: CH₃COOC₅H₁₁

⁻OC-CH(OH)-CH(OH)-COO⁻ tartrat ionunun analitik reaksiyaları:

Tartrat ionu-zəif ikiəsaslı çaxır turşusunun ionudur:

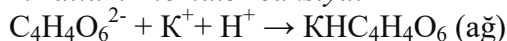

Tartrat ion suda yaxşı həll olur. Sulu məhlullarda rəngsizdir, hidrolizə məruz qalır.

Kompleksmələgətirməyə meyllidir, bir çox metallarla davamlı komplekslər əmələ gətirir. Çaxır turşusu bir çox duzları əmələ gətirir: Normal – ikiyüklü tartrat ionunu daşıyır: ⁻

COOCH(OH)CH(OH)COO⁻ və turş – bilyüklü tartrat ionunu daşıyır: HOOCCH(OH)CH(OH)COO⁻. Kalium Hidrotartrat (çaxır daşı) KHC₄H₄O₆ suda praktiki həll olmur ki, bu da Kalium ionlarını aşkar etmək üçün istifadə edilir. Normal kalsium duzu da suda az həll olur. Normal Kalium duzu K₂C₄H₄O₆ suda yaxşı həll olur.

1. Kalium Xloridlə reaksiya:

2. Rezorsinlə turş mühitdə reaksiya.

Qızdırıldıqda tartratlar rezorsinlə meta-C₆H₄(OH)₂ qatı sulfat mühitində albalı-qırmızı məhsullar əmələ gətirir.

3. Gümüşün ammonyaklı kompleksi ilə reaksiya. Qara rəngli metallik gümüş ayrılır.

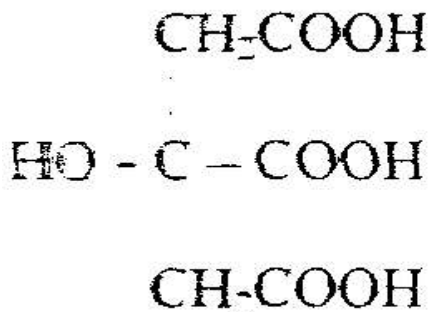
4. Dəmir (2+) sulfat və hidrogen peroksid ilə reaksiya.

Duru sulu çaxır turşusu məhluluna FeSO₄-ün duru məhlulunu və H₂O₂-ni əlavə etsək, davamsız sarı kompleks əmələ gələcək. Kompleksin NaOH ilə işlənməsi nəticəsində göy rəngli kompleks əmələ gəlir.

Sitrat ionunun analitik reaksiyaları

Sitrat ionu ⁻OOCCH₂ - C(OH)(COO⁻) - CH₂COO⁻ zəif üçəsaslı limon turşusunun anionudur:

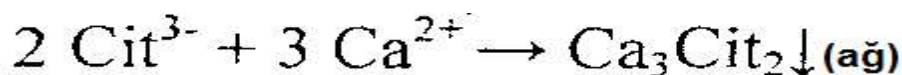
Limon
turşusu
suda
yaxşı
həll
olur.
Suda
məhlull
arda

adi şəraitdə proton OH
qrupundan praktiki olaraq ayrılır

sitrat ionu rəngsizdir, hidrolizə məruz qalır, bir çox metallarla davamlı komplekslər əmələ gətirə bilər.

Normal natrium sitrat suda yaxşı həll olur. Normal kalsium duzu isə isti suda pis həll olur, lakin soyuq suda yaxşı həll olur ki, bu da praktikada geniş istifadə edilir.

1. Kalsium xloridlə
reaksiya. Reaksiya
neytral mühitdə
qaynadılmaqla

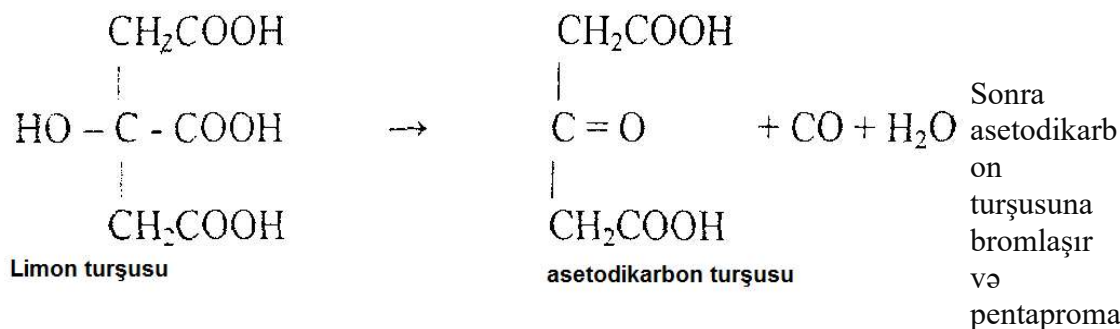
aparılır:

Harada Cit – sitrat ionunun qısa yazılışdır

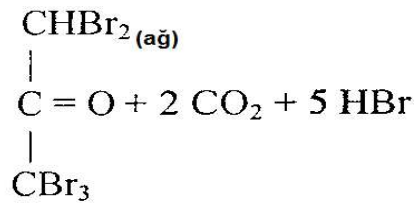
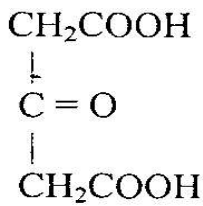
2. Pentabromasetonunu yaranması.

Reaksiya sulfat turşusu mühitində aparılır.

Əvvəlcə məhlulda oksidləşmə gedir deyə limon turşusu asetonik turşusuna çevrilir O = C (CitCOOH)₂:

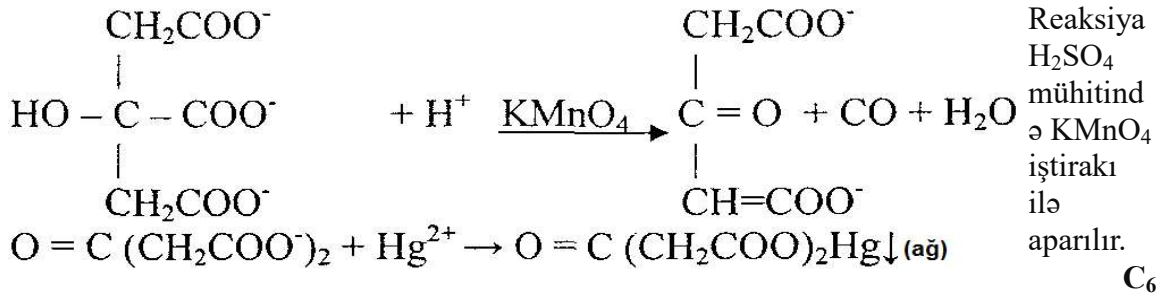

setona çevrilir:

Reaksiyanın gedişinə bromla çöküntü verən fenollar və üzvi turşular mane olur.

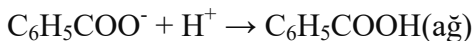
4. Civə (2+) ilə reaksiya.

H₅COO⁻ benzoat ionunun analitik reaksiyaları

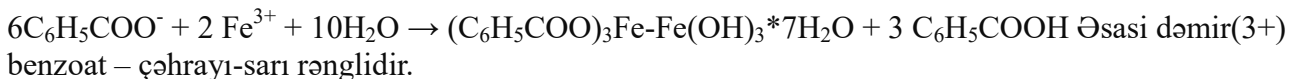
Zəif, birəsaslı, suda az həll olan benzoy turşusunun duzu olub, hidrolizə məruz qalır, rəngsizdir, kompleksmələgətmə xassəsi var. Natrium benzoat suda yaxşı həll olur.

1. Mineral turşularla reaksiya:

Təmizləndikdən və qurudulduqdan sonra benzoy turşusunu fiziki xassələrə görə bilmək olar.

2. Dəmir (+3) xlorid ilə reaksiya:

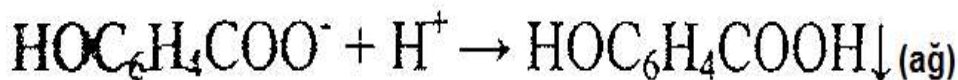
Əgər reaksiya turş mühitdə aparılsa, çöküntü alınmayacaq, çünki çöküntü turşularda həll olur, benzoy turşusu isə çökür. Qələvi mühitdə isə Fe(OH)₃ çökür. Benzoat ionlarının mis (+2) sulfat ilə analoji reaksiyasında firuzəyi çöküntü alınır.

Müxtəlif karbon turşularının anionlarının Mis(2+), Dəmir(3+), Kobalt(2+) kationları ilə reaksiyasından rəngli kompleksər əmələ gəldiyindən bu karboksil qrupu üçün qrup reaksiyaları sayılır və əzəçılıqda geniş istifadə edilir. Reaksiyanın gedişinə fenollar mane olur.

Orto HO-C₆H₄COO⁻ salisilat ionunun analitik reaksiyaları

Birəsalı salisilat (orto HO-C₆H₄-COOH) turşusunun anionudur. Yalnız güclü qələvi mühitlərdə OH qrupundan proton ayrılır. Salisil turşusu suda pis həll olur deyə ağ çöküntü şəklində ayrılır. Salisilat ionu sulu məhlullarda rəngsizdir, hidrolizə məruz qalır, kompleksmələgətmə xassəsinə malikdir. Bir çox metallarla kompleksləri məlumdur. Turş (HO-C₆H₄-COO⁻) və normal duzları (-OC₆H₄COO⁻ (SaL²⁻)) məlumdur. Kationun məhluldakı rənginə boyanmış tipik komplekslər olan Co(+3)(HSaL)₂*4H₂O, Ni(+2)(HSaL)₂*4H₂O, Mn(HSaL)₂*4H₂O, Zn(HSaL)₂*2H₂O suda həll olur. Ağ Cd (HSaL)₂*2H₂O və rəngsiz, susuz Co (HSaL)₂, Ni (HSaL)₂, Cd (HSaL)₂ — soyuq suda az həll olur. Susuz Zn (HSaL)₂, NaHSaL və KHSaL suda həll olur. Susuz ZnSaL, CdSaL və MnSaL suda az həll olur.

1. Mineral turşularla reaksiyalar:

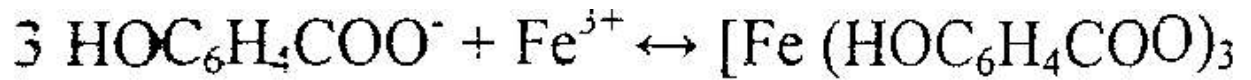

Təmizləndikdən və qurudulduqdan sonra salisil turşusunu fiziki xassələrə görə bilmək olar.

2. Dəmir (+3) xlorid ilə reaksiya:

Reaksiya spirt məhlulunda və neytral məhlullarda aparılır:

Duru sirkə turşusundan məhlula bir az əlavə etdikdə rəng qalır, amma mineral turşuların təsirindən məhlul rəngsizləşir – kompleks dağılır və ağ kristallik çöküntü – salisil turşusu ayrılır:

